

Štěstí národa

Úvod

Žijeme v době globalizace. Celý svět je vzájemně propojený víc než kdy jindy v minulosti. Média nás informují o dění na druhém konci světa během několika vteřin. Cestování je tak snadné a levné, že pro mnoho lidí není problém se podívat k protinožcům. Svět se dokáže domluvit skrze světově uznávaný anglický jazyk. Evropská unie poskytuje lidem svobodný prostor k cestování a obchodování, hranice byly zrušeny, zdá se, že je zde jednotná říše.

Přesto jsou na světě mnohé národy a každý z nich má své jedinečné povolání od Boha. K tomu, aby své povolání či poslání mohl naplnit, dostal dary, kterými jsou schopnosti a charakter. To, že se hranice zemí snadno překračují, ještě neznamená, že byla zrušena národní identita. Každý národ má svoji identitu a tou se odlišuje od ostatních národů. Tato odlišnost však nemusí znamenat rozdělení a nepřátelství, naopak národy si mohou vzájemně sloužit a obohacovat se tím, co mají.

Evropa v posledních letech zažívá nebyvalý příliv uprchlíků ze severní Afriky a Blízkého a Středního Východu. Přicházejí lidé s jinou kulturou, náboženstvím, jiným životním stylem a hodnotami. To vyvolává mezi lidmi napětí a strach. Je zcela patrné, že multikulturalismus je nesnadná věc, je-li vůbec možná.

Právě do této situace se hodí poslechnout si učitele národů, Jana Amose Komenského, který sepsal knihu s názvem Štěstí národa, ve které uvádí osmnáct faktorů, které určují štěstí národa.

V úvodu definuje národ jako *veliký počet lidí, pocházejících ze stejného kmene, kteří bydlí na stejném místě na zemi (jakoby ve společném domě, jež nazývají vlastí), mluví stejným jazykem, a jsou tak spojeni stejnými svazky vzájemné lásky, svornosti a snahy o všeobecné dobro.*

Komenský vychází z předpokladu, že ačkoliv je na zemi mnoho rozmanitých národů, přesto se Božím řízením vyznačují tím rysem, že jak jednotliví lidé, tak jednotlivé národy sebe milují a přejí si štěstí. Některé sice mohou být natolik zchátralé, že neusilují o své blaho, protože si ani neuvědomují svoji bídu, své neštěstí a ani se nedají motivovat štěstím jiných národů k tomu, aby se chtěly pozvednout na vyšší úroveň. Naproti tomu je šťastný ten národ, který usiluje o neustálý rozvoj, protože poznává svoji vznešenost a důstojnost a chce dosáhnout maximálního vrcholu.

V čem spočívá štěstí národa? Podle čeho se může poznat, že je některý národ požehnaný Bohem? Jsou nějaké faktory, podle kterých můžeme změřit úroveň národa a jeho štěstí? Jsou nějaké společné znaky prosperity a vznešenosti národa? Jaké jsou předpoklady pro to, aby lidé byli šťastní a žili spokojeným životem? Komenský vytyčuje 18 znaků štěstí národa. Jaké znaky to jsou?

≈

Výtah z knihy Jana Amose Komenského Šťěstí národa

1. Demografický růst. O prvním znaku štěstí máme svědectví od samotného Boha, který když sliboval svému příteli Abrahamovi mnohá požehnání, na prvním místě mu zaslíbil hojnost lidu – „Učiním tě velikým národem“ (Gn 12,2). „A učiním, že tvého potomstva bude jako prachu země“ (Gn 13,16). „Vyvedl ho ven a pravil: Pohleď na nebe a sečti hvězdy, dokážeš-li je spočítat. A dodal: Tak tomu bude s tvým potomstvem“ (15,5).

A v knize Přísloví píše moudrý král Šalomoun, že je pro vládce velkou ostudou a zkázou, když národ vymírá: „V množství lidu spočívá důstojnost krále, kdežto úbytek národa je zkáza pro vládce“ (Př 14,28).

2. Dobrá země. Další znamení Božího požehnání spočívá v dobré zemi, kterou Bůh zaslíbil Izraelcům, když řekl Mojžíšovi v Egyptě: „Sestoupil jsem, abych jej vysvobodil z moci Egypta a vyvedl jej do oné země dobré a prostorné, do země oplývající mlékem a medem“ (Ex 3,8). Tolikrát Bůh Židům vychvaluje tuto zemi, tolikrát jim vyčítá, že jsou nevděční a zneužívají tu zemi, že je z toho zcela patrné, jak vysoce má být ceněno toto požehnání dobré země.

3. Nezávislost. Samostatnost, nezávislost na jiných národech je znamením požehnání. Bůh dokonce svému lidu nedovoloval se mísit s jinými národy a přikázal mu, aby cizí národy netrpěli: „Nespřízníš se s nimi, svou dceru neprovdáš za dceru někoho z nich ani jeho dceru nevezmeš pro svého syna. To by odvrátilo tvého syna ode mne, takže by sloužili jiným bohům“ (Dt7,3-4).

4. Mírové soužití s okolními národy. Je Božím darem a štěstím, když má národ okolní národy za přátele a ne nepřátele. To Bůh zaslíbil svému lidu, pokud bude žít podle jeho přikázání. „Zemi daruji pokoj a nikdo vás nebude děsit, když budete spát. Učiním také přítrž řádění zlé zvěře v zemi a vaší zemi nebude procházet meč“ (Lv 26,6).

5. Bojeschopnost. Pokud přesto dojde k válce, Bůh zaslíbil svým věrným sílu a úspěch v boji: „Budete pronásledovat své nepřátele, takže padnou před vámi mečem. Pět z vás jich bude pronásledovat sto a sto z vás jich bude pronásledovat deset tisíc. Tak padnou vaši nepřátelé před vámi mečem“ (Lv 26,8). Z dějin národů je vidět, že i pohané, kteří neznají Boha, považují válečný úspěch za štěstí pro lid.

6. Integrita. Vnitřní svornost národa je velkým požehnáním. Kdo by o tom pochyboval? Vždyť svorností malé věci rostou, nesvorností se i ty největší rozpadají. Pokud máme pro nějaký národ nejlepší vůli, přejeme mu mír a pokoj: „Vyprošujte Jeruzalému pokoj: Kéž v klidu žijí ti, kdo tě milují! Kéž je na tvých valech pokoj, kéž se tvé paláce těší klidu“ (Ž 122,6-7).

7. Dobré zákony. Poutem svornosti jsou dobré zákony, které udržují všechny a všechno v rovnováze tím, že vzdalují bezpráví od nevinných a trestají ty, kdo páchají bezpráví. Proto blaho evidentně spočívá ve spravedlivých zákonech.

8. Moudří politici. Avšak sebelepší zákony jsou bez vykladače němé a bez vykonavatele mrtvé. Pravé štěstí zabezpečují národu ti, kdo stojí v čele s úřední mocí, pokud jsou moudří, zbožní a mírní vůči dobrým, přísní ke zlým.

9. Vlastní vláda a samospráva. Vládcí mají být z domácího rodu, stejné krve s těmi, kterým vládnou, aby zajišťovali dobro pro své lidi. Bůh dal radu svému milovanému židovskému národu, kterému nejvíce přál, aby si nikdy nebrali za vládcce člověka z cizího národa: „Ustanovíš tedy nad sebou za krále jen toho, koho vyvolí Hospodin, tvůj Bůh. Ustanovíš nad sebou krále ze svých bratří. Nesmíš dosadit nad sebou cizince, který není tvým bratrem“ (Dt 17,15). Také jim Bůh slíbil, že pokud ho budou poslouchat, nebude jim vládnout cizinec: „Vždyť ti Hospodin, tvůj Bůh, požehná, jak ti řekl: Budeš poskytovat půjčky mnohým národům, ale sám si nebudeš vypůjčovat. Budeš ovládat mnohé národy, ale tebe neovládnou“ (Dt 15,6).

10. Všeobecná svoboda. Svoboda pro všechny bez ohledu na pohlaví, věk, postavení, vzdělání, moc či bohatství je součástí štěstí národa. Dobro je tím lepší, čím je obecnější. Lepší je slunce, které svítí od svítání všem, než svíčka, která svítí jen jednomu člověku, nebo jednomu domu.

11. Pracovitost. Některému národu je tato tělesná i duševní aktivita vrozená a právem se musí považovat za obecný poklad štěstí. „Zchudne, kdo pracuje zahálčivou dlaní, kdežto pilné jejich ruka obohatí“ (Př 10,4). „Lenoch jen touží a ničeho nedosáhne, kdežto pilní se nasytí tukem“ (Př 13,4). Proto tam, kde je v národě všeobecně rozšířená aktivita, lidé jsou pilní a pracovití, nastane i rozvoj celého národa.

12. Podnikavost a tvořivost. Tam, kde lidé dobře využívají své schopnosti a rozvíjejí podnikání a řemesla, je i všeobecné blaho. Neboť společnou činností a vzájemným podněcováním se zahání lenost, v hojnosti se objevují lidé všestranně užiteční, ubývají zaháleči, žebráci a jiná břemena země, tak jako odumřelé a hnijící údy v živém těle.

13. Ekonomická prosperita. I bohatství a hojnost jsou částí štěstí národa, jak je vidět na vládě krále Šalomouna: „Král Šalomoun převýšil všechny krále země bohatstvím a moudrostí“ (1Kr 10,23). A také požehnání, které dal Bůh Abrahamovi bylo patrné z bohatství, kterého za svého života dosáhl: „Abram byl velice zámožný, měl stáda, stříbro i zlato“ (Gn 13,2).

14. Bezpečnost. Jak skvělou perlou v pokladně štěstí je všeobecná bezpečnost ukazuje Duch svatý, když chválí období Šalomouna: „A Juda i Izrael bydleli v bezpečí po všechny dny Šalomounovy, každý pod svou vinnou révou a pod svým fíkovníkem, od Danu až po Ber-šebu“ (1Kr 5,5).

15. Kvalitní školství. Je zřejmá věc, že štěstí národa spočívá také v dobré výchově a vzdělávání mládeže. Vždyť Mojžíš, David, Šalomoun a další zbožní a moudří správci národů, považovali péči o rozkvět výchovy za hlavní úkol své vlády. Neboť jak se věci začnou, tak budou a jak se kdo zformuje jako chlapec, takovým bude mužem – moudrý nebo nerozumný, zbožný nebo bezbožný atd. „Zasvěť chlapce do jeho cesty, neodchýlí se od ní, ani když zestárne“ (Př 22,6). „Velké množství moudrých je spásou světu“ (Mdr 6,24). A jako dub vysazený, aby byl oporou, například hráze, udržuje hráze, tak svaté símě v některém národě udržuje národ, jak o tom svědčí Bůh v Izajáši 6,13. Proto se sám král David stal chlapcům vychovatelem a byl ochoten je učit: „Pojďte, synové, poslyšte mě, vyučím vás Hospodinově bázni“ (Ž 34,12). A Šalomoun pro ně psal knihy: „Příslaví Šalomouna, syna Davidova, krále Izraele, jak poznat moudrost a kázeň, jak pochopit výroky rozumnosti, jak si prozíravě osvojit kázeň, spravedlnost, právo a přímou, aby prostí byli obdařeni chytrostí, mladík poznáním a důvtipem“ (Př 1,1-4). Je šťastný národ,

který má hojnost dobrých škol, dobrých knih a správných předpisů či zvyků při výchově a vzdělávání dětí a mládeže.

16. Opravdová zbožnost. Jaký má význam pro štěstí národa čistá víra v Boha, ukázal David, když zvolal: „Blaze národu, jemuž je Hospodin Bohem, lidu, jež si zvolil za dědictví“ (Ž 33,12). „Vždyť Hospodin Bůh je štít a slunce, Hospodin je dárce milosti a slávy, žádné dobro neodepře těm, kdo žijí bezúhonně“ (Ž 84,12).

17. Nadpřirozené Boží jednání. Mimořádným znamením Boží ochrany a záštity nad národem je, když Bůh dává nadpřirozená znamení národu, který vybočil z mezí, a tak na sebe uvaluje trest. Sem patří znamení a divy způsobené na nebi, nebo na zemi. Dále to mohou být muži či ženy, které uchvátil Boží Duch a oni mluví neobyčejné věci, které nejsou z lidí, ale z Boha. Jindy jsou to lidé obdarovaní nadpřirozenými dary, které vedou k nápravě. Bůh pozvedá proroky a mocné lidi, kteří obrací lidská srdce k Bohu: „Z vašich synů jsem povolával proroky, z vašich jinochů nazíry“ (Am 2,11). „I povolával Hospodin soudce (bohatýry), aby těžce sklíčené vysvobožovali z rukou plenitelů“ (Sd 2,16).

18. Respekt národů. Posledním znakem štěstí je uznání od jiných národů, které obdivují národ pro všechny tyto dary a váží si ho. Říkají o něm: „Hle, učil jsem vás nařízením a právkám, jak mi přikázal Hospodin, můj Bůh, abyste je dodržovali v zemi, kterou přicházíte obsadit. Bedlivě je dodržujte. To bude vaše moudrost a rozumnost před zraky lidských pokolení. Když uslyší všechna tato nařízení, řeknou: ‚Jak moudrý a rozumný je tento veliký národ!‘ Což se najde jiný veliký národ, jemuž jsou bohové tak blízko, jako je nám Hospodin, náš Bůh, kdykoli k němu voláme?“ (Dt 4,5-7). „Blaze tobě, Izraeli! Kdo je ti roven, lide vysvobozený Hospodinem? On je štítem tvé pomoci a mečem tvé velebnosti“ (Dt 33,29).

≈

Těchto osmnáct znaků šťastného národa nám pomáhá jako zrcadlo, abychom zjistili, jak na tom ve svém národě jsme a jak mnoho nám chybí k všeobecnému štěstí. Většině národů totiž chybí mnoho z těchto znaků, pokud ne počtem, pak stupněm. Izraelský národ, ač Bohem milovaný a vyvolený, přesto zažil období štěstí a požehnání a jindy období úpadku, až do zničení země a rozptýlení Židů mezi národy.

Stejně proměny zažívají i ostatní národy, takže se jednou povznášejí, jednou upadají; jednou slavně září, jindy se zatemňují, jednou jsou šťastné, jindy nešťastné, podle toho, kdy převládají ctnosti nad vadami, píle nad leností, moudrost nad bláznovstvím.

Podívejme se na nedostatky ve věcech, pak na příčiny těchto nedostatků, a nakonec hledejme léky, které by přinesly uzdravení národům. Komenský zde líčí situaci Uher, kde v ten čas pobýval v Blatném Potoce (Sárospataku) a ukazuje, jaké nedostatky zakouší maďarský národ, odhaluje jejich příčiny a navrhuje způsoby k jejich vyléčení. Uvedu zde výtah podstatných myšlenek Komenského a spojím dohromady tyto tři věci – nemoci, příčiny nemocí a léčení. Mám za to, že stejné nedostatky máme v naší zemi a v evropských národech v současnosti my, a tudíž nám Komenského léčení může i dnes pomoci.

≈

Nemoci, příčiny nemocí a léky na nemoci

1. Demografický růst. Lidu v Uhrách je málo, a ještě více žije v zemi cizozemců – Němců, Slovanů, Rusínů, Valachů a Turků. Je to způsobené mnohými válkami, které neumí vést, a proto vede války zuřivé a miluje mír zahálčivý. Tím sám sebe hubí, jak ukazují dějiny. Když je mír, nestarají se kvalitně o dorost, aby bylo hodně dětí, ani o to, aby byly životaschopné. Příčina demografického poklesu je způsobená tím, že lidé, kteří jsou k manželství připravení, se nežení a nemají děti. To se děje kvůli nezpůsobilosti v zaopatření rodiny a také tvrdostí vládnoucích lidí, kteří sňatky nepodporují. Proto tam lidé žijí nezřízeně, oddávají se spíše chvilkovým sexuálními zážitkům než zákonitému manželství. Další příčinou je špatný životní styl, nezdravá životospráva a nedostatečné zdravotnictví. Jeden rozumný muž řekl Komenskému o životě v Uhrách toto: „My zde žijeme jako dobytek a také jako dobytek umíráme.“

Co s tím? Povzbudit všechny lidi k uzavírání sňatků, převzetí odpovědnosti za svoji rodinu. Omezit všechny bariéry pro manželský život a plození dětí, osvobodit od závislosti na vrchnosti a státu v hospodářských záležitostech. Zde je třeba, aby vládcí měli státnickou moudrost, jak nám k ní dali příklad Římané a jiné šťastnější národy, které podporovali manželství a péči o potomstvo.

2. Země. Půda v Uhrách je dobrá, že v úrodnosti se měří s nejurodnějšími krajinami v Evropě. Přesto je zde mnoho hladomorů, nemocí, epidemií a předčasných úmrtí. Příčinou toho je nevědomost. Kdyby totiž ta země byla dobře obdělávaná, mohla by v hojnosti uživit i čtyřikrát tolik obyvatel.

Co s tím? Řešením je využít vědních poznatků k lepšímu hospodaření na zemi. Je třeba najít nějakého moudrého Elíšu, který by přinesl zemi uzdravení, a to tím způsobem, že by do nových nádob (mládeže) nasypal sůl moudrosti a vylil ji pak do pramenů vod a ve jménu Božím odstranil smrt a neplodnost (2Kr 2,19).

3. Nezávislost. V zemi zůstává mnoho pozůstatků původního osídlení a také se do ní mnoho národů přistěhovalo odjinud, takže se v zemi míchají kultury, jazyky, zvyky a mravy a je z toho nakonec velká matence, která kalí všeobecné štěstí. Důvodem je, že uherský národ je početně malý a sám nedokáže osídlit zemi a hospodařit na ní a tím vytváří prostor jiným národům obsadit její místa.

Co s tím? Pokud národ bude mít v úctě manželské zákony, zaplní časem všechny končiny své země svými vlastními lidmi. Ale v podstatě není nevýhodné, pokud zemi obývá více národností, pokud jsou schopné žít v pokoji a přátelství. Vždyť Bůh dovolil, aby s jeho milovaným a svatým lidem obývaly zemi i pohanské národy, aby se nerozmnožily šelmy: „Hospodin, tvůj Bůh, zažene ty pronárody před tebou postupně. Nemůžeš s nimi rychle skoncovat, aby se proti tobě nerozmohla polní zvěř“ (Dt 7,22).

Také je třeba prokazovat milosrdenství hostům, kteří s tebou bydlí v zemi, jak Bůh nařídil svému lidu: „Bude-li přebývat s tebou ve vaší zemi někdo jako host, nebudete mu škodit. Ten, kdo bude s vámi přebývat jako host, bude pro vás jako domorodec mezi vámi. Budeš ho milovat jako sebe samého, protože i vy jste byli hosty v zemi egyptské. Já jsem Hospodin, váš Bůh“ (Lv 19,33-34).

4. Mírové soužití s národy. Uhrové jsou obklopeni takovými národy, že nezažívají klid kvůli stálému strachu a nedůvěře vůči nim. Strach přichází z jedné strany od národa německého a z druhé strany od krutého národa tureckého, který už druhé století vnáší do země velkou nejistotu, častokrát odvádí lid do zajetí a šíří všude kolem sebe zkázu. Důvod, proč dochází k útlaku jedněch národů od druhých, je to, že velké hříchy Bůh trestá skrze druhé národy – viz například kniha Soudců 2,14.

Co s tím? Jediný způsob, jak se zbavit tohoto Božího biče je činit pokání, napravit svůj způsob života a odvrátit se od hříchů. K nápravě života přispěje obnova školství a pravé zbožnosti.

5. Bojeschopnost. Kdysi se zdálo, že tento národ stačí sám o sobě odolávat divokému nepříteli (Turkům), neboť úspěšně zadržoval jeho sílu a odrážel útoky – za Hunyadiovců, ale udatnost bojovného národa se vysílila. Také měli celých sto let na pomoc sílu německou. Jenže Turci stejně postupovali hlouběji do země a Němci místo, aby zemi chránili, začali ji ovládat a utlačovat lid, takže došlo ke smlouvání s Turky proti Němcům a k vyhánění Němců ze země. Proč se to děje? Ano, Bůh je vydal jejich nepřátelům (Dt 32,30 a Sd 2,14-15). Ale také jakási neuvěřitelná lhovost a malátnost hubí naši bojovnost. Šťastný stát, který v době míru myslí na válku, stojí napsáno nad branou zbrojnice moudrého národa benátského. Nešťastný tedy je ten národ, kterému se do srdce nevrátí statečnost v době války po mnohých porážkách.

Co s tím? Pokud nám chybí síla k zdolání nejmocnějšího sousedního nepřítele, nechybí nám moudrá a svatá rada – udělat si z nepřítele přítele. Shromažďováním těchto vlků, pardálů, lvů, draků a hadů do Kristova stáda, aby tam zkrotli (Iz 11,6).

6. Integrita. Vnitřní svornost si mohou Uhři přát spíše, než se jí chlubit. Protože celá země je plná závisti a nenávisti, lidé se navzájem sváry udolávají anebo se o sebe vůbec nestarají a navzájem se opouští. Zdá se, jako by se každý narodil jen pro svůj osobní prospěch a nikdo pro obecné dobro. Vnitřní sváry, spory a nenávisti mají společnou příčinu v nevědomosti. Vždyť údy v těle jsou drženy pohromadě poutem vzájemné lásky a je pošetilé myslet si, že se člověk sám zachrání, když je proděravěna či zanedbána společná loď, na níž se spolu s ostatními plaví.

Co s tím? Přestože jsme se zatvrdili ve svém postoji si navzájem nedůvěřovat a nesnášet se, je zde naděje. Bůh nám může dát jedno srdce a jednu cestu, když uvidí, že se vracíme k rozumu: „Budou mým lidem a já jim budu Bohem. Dám jim jedno srdce a jednu cestu, aby se mne báli po všechny dny, aby dobře bylo jim i jejich synům po nich“ (Jr 32,38-39).

7. Dobré zákony. Státní zákony Uhrům nechybí, ale nezahrnují pod svou platnost všechno a všechny (i nejnížší lid v městečkách a vsích), nejsou všeobecně rozšířené a tím, že je lidé neznají, mohou být ovládnání a klamáni. Zdá se, že lidé nežijí podle zákonů, ale spíše podle zvyklostí. Důvodem je neochota zákony změnit, napravit, když je patrné, že přináší zkázu mravů a nekonečné zmatky.

Co s tím? Nic nestojí v cestě v úpravě zákonů tak, aby sloužily obecnému blahu, pokud dosáhneme od Boha nějakého milostivého Šalomouna, který by s moudrostí vládl.

8. Moudří vládcí. Nepřísluší mně, abych hodnotil práci uherských strážců zákona, úřadů a soudců, přesto slýchám stesky na nespravedlivé soudy v zemi. Příčinou je většinou opět nevědomost, která působí, že vládne nespravedlnost, poctiví se bojí a zlí drásají a jásají.

Co s tím? Pokud budou zákony opravené podle Božích zákonů, bude možné doufat, že si od Boha vyprosíme nějakého Jóšafata, který zřídí spravedlivé soudy: „Jóšafat ustanovil v zemi soudce, ve všech opevněných městech judských, v každém z nich. Soudcům nařídil: „Dbejte na to, co děláte, vždyť nevykonáváte soud lidský, ale soud Hospodinův. On je s vámi, když vynášíte rozsudek. Ať je nyní nad vámi strach z Hospodina; konejte všechno bedlivě. U Hospodina, našeho Boha neodstojí žádné bezpráví, ani stranění osobám, ani úplatkářství“ (2Pa 19,5-7).

9. Vlastní vláda. Uhři už dávno ztratili své krále, kteří byli voleni z jejich středu, a vládou jim cizí. Vidím, že mezi moudřejšími není nikdo, kdo by neviděl, jak to zastiňuje čest národa a přináší obavy před úplnou ztrátou svobod a uvedením do otroctví. Příčinou toho je vnitřní vyčerpání, která způsobila nutnost najít si krále jinde. Vlastní síla už nestačila odolávat tak mocnému nepříteli, Turkům, jedině ve spojení se silami prosperujícího krále a království.

Co s tím? Aby se vláda vrátila do rukou někoho ze středu národa, není v lidské moci. Je to jedině Bůh, který dokáže povolát Gedeony, Jefty, Davidy, Judy Makabejské, Konstantiny atd., to je bohatýry, kteří osvobodí lid od cizího jha. V této věci se musíme modlit s Mojžíšem: „Prosím, Panovníku, pošli si, koho chceš“ (Ex 4,13), ale zároveň budme připraveni, že vše může být jiné, než podle našich představ a přání. Když Bůh povolává někoho, kdo sobě nedůvěřuje a Bohu se důvěřovat bojí, jako Mojžíš, Gedeon a další.

10. Všeobecná svoboda. Pro většinu lidí zde svoboda není, násilí a útlak stále vládou nade vším. Příčinou těchto sporů jsou cizozemci u vlády (Habsburkové) a pokud jsou ke kormidlu připuštěni domácí, jen se přizpůsobují jejich vůli. Jedinci si zvykli hledat jen vlastní prospěch a soukromé výhody, nikomu nedůvěřují, podezírají všechny a všechno, a tak se nemohou s nikým na ničem shodnout.

Co s tím? Řešení je v jednotě, vzájemné důvěře a spolupráci. Bude však nejprve třeba dosáhnout vlastní vlády, která bude hledat obecné dobro pro všechny bez rozdílu.

11. Pracovitost. Další pohromou je, že se lidé nezabývají počestnou prací, ale většina se věnuje životu v lenosti a nečinnosti. Kolébkou této lenosti a lhostejnosti je špatná výchova, protože se mládež nevede k aktivitě, vnímavosti, všestranné a ochotné pracovitosti. To zase plyne z nevědomosti. Neuvědomují si, že lidský život, zdraví, síla, bohatství a všechno záleží na pohyblivosti, kdo se nepohybuje, stává se podobný kameni či pařezu.

Co s tím? Proti lenosti najde lék nějaký moudrý Šalomoun v čele státu, když zákony, dohledem a přísným vymáháním přivede k práci všechny, kdo žijí. Tak, aby každý dům, vesnice, městečko a celá země byly v budoucnosti jedním velkým mraveništem, mravenčím státem, kde se všichni – velcí i malí, muži i ženy, urození i neurození – budou zabývat vším počestným (Př 6,6 a dále).

12. Podnikavost, tvořivost. Z té lenosti vyplývá jiná zkáza národa: neochota se učit řemeslům, zvláště těm jemnějším, jako je zámečnictví, sklářství, papírnictví, tiskařství, malířství a přesnější stavební řemesla. Také zemědělství se tu nevede promyšleně, takže nejen města, vesnice a budovy, ale i pole, lesy, zahrady a vinice poskytují žalostnou podívanou. Když lidé neví, jakou hodnotou je pro člověka pracovitost a podnikavost, vzniká z toho jiný neduh, neumělost, to je neznalost většiny lidských dovedností. A proto se nikde neobjevuje nic kvalitního, krásného

a vytříbeného, protože se nikdo ničemu neučí kvalitně a vytříbeně, nic nezná, nic nechce a nic nedovede.

Co s tím? Je třeba probudit v lidech touhu po věcech krásných, kvalitních a vést je k tvořivosti a pečlivosti ve všech řemeslných oborech, v průmyslu i obchodu.

13. Ekonomická prosperita. O hojnosti nač mluvit? Máme nadbytek žebráků a špíny a z nedostatku zdravé výživy i různé nemoci, takže je země zpola pustá. Máme sice drahokamy, zlato a stříbro, ale je pod zemí, dobývat ho necháváme dovednostem jiných, ať už to dělají veřejně nebo tajně, sami se o ty věci nestaráme. Kvůli naší lenosti a neschopnosti se naučit dovednostem, žijí lidé v nouzi a bídě a nestarají se o budoucnost, ale žijí ze dne na den – co dnes mají, hned projí, o zítřek se nestarají.

Co s tím? Lékem bude ochota se učit, podnikat nové věci, nebát se rizika a neúspěchu. Cesta dopředu je cesta stálého objevování.

14. Bezpečnost. Bezpečnost lidí se v Uhrách rovná nule. Nebezpečí číhá na cestách i ve městech, takže stěží je kdo v bezpečí i ve svém domě. Jiné národy dokáží zamezit takovým neřádkům, jako jsou loupeže a rušení veřejného pořádku, ale my ne. Z tohoto trojího zdroje – nečinnosti, neschopnosti a nouze plyne ta ohavná bystřina žádosti po krádežích, loupení a násilí. Neboť zahálka je ďáblova poduška.

Co s tím? Pokud budou mít lidé dobré vzdělání, budou vyučeni řemeslům a budou schopni si zajistit dobré živobytí, nebudou mít potřebu využívat těch hanebných krádeží a loupeží. A pokud přesto zůstane nějaké zlo, oko vládnoucích úřadů nedopustí, aby se rozmohlo.

15. Kvalitní školství. Péče o výchovu a vzdělávání je zde velmi nepatrná. Ne všichni dostávají vzdělání, ani není všeobecné ani rozmanité. V celé zemi nelze najít školu, kde by se děti učily v mateřském jazyce vzdělání a mravům. Příčinou zanedbalosti všeobecného vzdělání je asi to, že nikdo dosud neprokázal jeho nutnost tak přesvědčivě, že by probudil zájem o jeho pozvednutí a pěstování.

Co s tím? Když budou dospělí zaměstnání svými životními úkoly a všechna mládež bude oddána učení se poznání, mravům a zbožnosti, pak vzkvete tento národ i slávou moudrosti.

16. Opravdová zbožnost. Náboženství je rozervané, suchopárné a neplodné, zevnitř je znesvěcené pokrytectvím, povrchností a nekázní. Proběhla sice reformace, ale křesťanství nebylo zreformované kompletně, ale jen z části. Neboť je reformován spíše vnějšek než vnitřek, spíše učení a obřady než víra, která se projevuje skutky a také účinná kázeň.

Co s tím? Když bude křesťanství opravdově očištěné od modlářství, pověr, pokrytectví, svěskosti, stejně jako od lehkovážnosti a suchopárnosti, nadejde čas, kdy Bůh bude uctíván čistým srdcem ode všech lidí a sláva Boží bude přebývat v naší zemi. „Setkají se milosrdenství a věrnost, spravedlnost s pokojem si dají políbení. Ze země vyraší pravda, z nebe bude shlížet spravedlnost. Hospodin dopřeje dobrých časů, svou úrodu vydá naše země“ (Ž 85,11-13).

17. Nadpřirozené Boží jednání. Máme nějaká nadpřirozená znamení Boží péče a ochrany v naší zemi? Máme nějaké proroky, kteří by nám dnes přinášeli Boží poselství? Ano, máme, ale všímá si jich někdo? Uznává někdo, že Bůh k nám skrze ně mluví, aby nás varoval, protože je

milující Bůh? Tak jako když prorok Jeremjáš varoval Izrael před soudem skrze vpád babylonského krále a odvečením do Babylona, i dnes lidé podobně reagují na varující proroctví: „Lhali o Hospodinu a říkali: Kdepak on. Zlo na nás nepřijde, nezažijeme meč ani hlad. Ti proroci jsou jen vítr a Hospodinovo slovo v nich není“ (Jr 5,12-13). Když k nám Bůh mluví neobvyklým způsobem, neposloucháme ho, protože jsme si namluvili, že takto Bůh už dnes nemluví. Tak jako Židé říkáme: „Za starých časů se mi Bůh ukazoval“, a nevidíme to, co hned za tím Bůh říká: „A přece milováním věčným tě miluji“ (Jr 31,3).

Co s tím? Připustit, že Bůh mluví a jedná nadpřirozeně, protože je Bůh, a i když se někde vyskytnou chyby z lidské slabosti a nedokonalosti, přesto onen věčný milovník lidí přispěje na pomoc těm, kteří budou ochotní k poslouchání.

18. Respekt u národů. Zdali jsme u okolních národů ve vážnosti pro svoji velikost či válečnou sílu? Zdali obdivují naši moudrost? Nebo se všude mluví o znameních Božího jednání v zemi? Bývalo to tak, ale nyní je tomu naopak. Jsme nedostateční a nebojovní, pohrdají námi a pošlapávají nás. Pohrdáme samotným Bohem i projevy jeho přítomnosti a jsme sami v opovržení. Příčinou toho, že se nás nepřátelé nebojí a přátelé nás nemilují či si nás nevšímají, je to, že nepřátelé nevidí nic, co by vzbuzovalo strach, a přátelé nevidí nic, co by vzbuzovalo lásku, i kdyby chtěli.

Co s tím? Pokud napravíme své jednání a pozvedneme se v oněch sedmnácti oblastech, zajisté získáme zpět respekt od okolních národů.

≈

Co jiného stojí v cestě tvému štěstí než ty sám, milovaný národe! Cožpak nepoznáváš čas, kdy se k tobě Bůh sklání? „Kdybys aspoň v tento svůj den poznalo, co je ke tvému pokoji. Avšak nyní je to před tvýma očima skryto“ (Lk 19,42).

Bůh říká: „Můj lid zajde, protože odmítá poznání“ (Oz 4,6). Jinde říká: „Od tebe, Izraeli, pochází, tvá zhouba, zatímco ve mně je všechna tvoje záchrana,“ a proto se „navrať, Izraeli, k Hospodinu, svému Bohu, neboť jsi upadl pro svoji nepravost“ (Oz 13,9 a 14,2).

Jak se můžeme napravit, jak můžeme dosáhnout skutečného štěstí pro svůj národ? Pokud máme opravdovou touhu po tomto štěstí, musíme se postarat, aby přání nezůstalo pouhým přáním, ale stalo se skutečností. Toho dosáhneme jedině tehdy, když: 1. Bude předem stanoven vznešený cíl; 2. Zvolíme si takové prostředky, které budou schopné nás k cíli dovést; 3. Zachováme přesně ten správný způsob použití těch prostředků tak, abychom nemohli cíl minout.

Cíl: Krásně vymezené štěstí národa.

Prostředky: 1. Boží pomoc a přízeň; 2. Vlastní úsilí; 3. Pomoc odjinud

1. Tak jako bez Boha člověk nic nezmůže ve věcech osobních, tak ještě méně ve věcech veřejných, které se týkají zemí a národů. „Vždyť Hospodinova je země se vším, co je na ní, svět i ti, kdo na něm sídlí“ (Ž 24,1). „Vězte, že Hospodin je Bůh, on nás učinil, a ne my sami sebe“ (Ž 100,3). „Hle, jste v mých rukou jako hlína v rukou hrnčířových“ (o národech Jr 18,6). „Záměry národů Hospodin maří, lidem úmysly hatí. Záměry Hospodinovy platí věčně, úmysly jeho srdce

po všechna pokolení“ (Ž 33,10-11). Pokud chceme dosáhnout úspěchu, musíme si dávat pozor na to, aby plány byly Boží, a ne naše a musí být realizovány Boží silou, ne lidskou.

2. Všechno, co Bůh koná, činí běžným způsobem a běžnými prostředky své tvory řídí, vede a chrání a nechce nás řídit bez nás. Ježíš Kristus učil modlit se k nebeskému Otci za chléb vezdejší, a přesto je jeho vůle, abychom ho získávali v potu tváře. On žehná těm, kdo pracují.

3. Stejně tak je správné, aby jedni druhým pomáhali v dobrém, aby každý, kdo zjistí, že mu dochází síly při naplnění dobrých cílů, hledal doplnění odjinud, ať už moci, vědění či vůle.

Způsob. Jak správně používat zvolené prostředky, aby bylo dosaženo výsledků? 1. Moudře; 2. Statečně; 3. Vytrvale.

Moudrost spočívá v tom, že se prostředky přizpůsobí k dosažení cíle nejprve tím, že máme na zřeteli celé dílo, které se má vykonat, nejen určitou část. Je třeba vidět celý velký obraz a pak se dívat na jednotlivosti. Tak, jako když lékař chce uzdravit nějakou nemoc, snaží se uzdravit celého člověka, nejen část těla. Roztříštěnost v plánu je vždy neužitečná a spíše škodlivá, protože i když se podaří částečná náprava, stejně to zkažené zpětně zkazí to, co bylo napraveno (uzdraveno).

Dále je třeba se zaměřit na podstatné věci, ze kterých ostatní vyplývají a ty mají být napraveny na prvním místě a nejpečlivěji. Potom bude následovat náprava ostatních, méně důležitých oblastí, protože na prvotních záležitostech druhotné; na větších záležitostech menší.

Konečně je třeba odstranit zdroje poruch, příčiny náказы, protože pokud se neucpe zřídlo zla, nebude možné vyčistit potůčky.

Moudrost se zakládá v dobrém plánování. Je třeba mít kompletní plán dříve, než se dílo začne a projekt spustí. Až když je celý plán hotový, může se stroj spustit, jako dobře sestavené hodiny, kde vše dokonale klape, když se zavěsí závaží. Proto je nutné celý plán předem dobře promyslet od začátku do konce, zvážit jakých prostředků se bude užívat, jaký bude časový harmonogram, a také jaké se mohou vyskytnout překážky a jak by se daly odstranit či jim předejít.

Je také naprosto nutné, aby tu byl někdo, kdo by se stal novým Mojžíšem, Jozuem, Gedeonem, Jeftem, Jóšafatem a podobným mužem, který má Boží povolání, je naplněný statečností, je zcela oddán Bohu a obecnému prospěchu. Pokud takoví lidé (nástroje Boží) zatím nejsou, bude třeba prosit Boha, aby ukázal, koho si vyvolil, aby se dotkl jeho srdce a změnil ho v jiného muže, muže podle svého srdce. Neboť tu máme neklamná znamení, že Bůh nechce zničit tento národ, nýbrž jej obnovit podle svého zaslíbení. Stále hledá muže, který by se postavil před Boha za tuto zemi: „Hledal jsem mezi nimi muže, který by zazdíval zeď a postavil se v trhlíně před mou tvář za tuto zemi, abych ji neuvrhl do zkázy“ (Ez 22,30).

Výtah Komenského spisu Gentis Felicitas (Štěstí národa) zpracoval David Loula

